

Nr 97.

Av herr **Nilson** i Spånstad **m. fl.**, *angående införande vid vissa läroanstalter av en praktisk realexamen med jordbrukslinje, m. m.*

Möjligheterna för studiebegåvade ungdomar från landsbygden att efter genomgången folkskola skaffa sig högre medborgerlig utbildning äro ytterst begränsade. Som våra skolförhållanden nu äro ordnade, är det synnerligen svårt för pojkar eller flickor från mindre välsituerade hem att kunna studera för att avlägga exempelvis real- eller studentexamen. Realskolorna, de kommunala mellanskolorna eller de högre allmänna läroverken ligga i städer eller, beträffande de kommunala mellanskolorna, ibland i större samhällen.

Avståndet till skolorten är praktiskt taget i alla fall så stort att pojken eller flickan, som vill studera, inte kan bo i hemmet. Inackordering på skolorten är den enda tänkbara utvägen, fränsett platser, som ligga nära denna och ha goda kommunikationer med densamma. Men inackorderingskostnaderna äro höga, och även resorna mellan hemmet och skolorten bli dyra. Ungdomarna från landsbygden bli således i ekonomiskt hänseende handikappade gent emot de barn, vilkas föräldrar äro bosatta på den plats, där läroverket ligger. Föräldrarna i städerna behöva endast betala terminsavgifterna samt utgifterna för läroböcker och annan skolmaterial. I jämförelse med inackorderingsavgifterna utgör detta tämligen blygsamma belopp.

Den omständigheten att läroverken äro belägna antingen i städer eller större samhällen gör, att de elever från landsbygden, som söka sig till dessa läroanstalter, mestadels gå förlorade för sin hembygd. De välja inte gärna jordbrukarens yrke som sin framtida levnadsbana utan söka sig merendels in på andra banor efter avlagda real- eller studentexamina. Däröfver är givetvis intet att säga i fråga om sådana ungdomar, som uppvisa en utpräglad begåvning för studier men ringa eller ingen fallenhet för praktiskt arbete. Ej heller i fråga om sådana, som bättre lämpa sig för andra praktiska yrken än jordbruket.

Men det finns elever, som mycket väl skulle passa att bli jordbrukare, sedan de förvärvat det mått av medborgerlig bildning, som ges genom genomgående av realskolans kurs. Det vore värdefullt för en jordbrukare, om han kunde tillägna sig allmänna medborgerliga kunskaper av ungefär denna omfattning. Hans duglighet som yrkesutövare skulle förbättras och han skulle också kunna göra betydande insatser, såväl i hembygdens kommunala liv som inom den moderna föreningsrörelse, som under de senaste decennierna växt fram bland de svenska jordbrukarna.

Den vanliga realexamen är dock inte riktigt lämpad just för blivande jordbrukare. Den borde kompletteras med sådana ämnen, som skulle lägga en god grund för hans kommande yrkesutbildning, såväl praktiskt som teoretiskt. Det finns som bekant redan nu en s. k. praktisk realexamen, vilken kan avläggas vid några läroverk. Den är uppdelad dels på en praktisk realexamen med teknisk linje och dels på en examen med handelslinje. Dessa examina avse att underlätta utbildningen för blivande tekniker och affärsmän, som vilja skaffa sig högre utbildning inom sina yrken.

Det skulle enligt vår mening vara synnerligen värdefullt, om denna praktiska realexamen kunde ytterligare differentieras genom inrättande även av en examen med jordbrukslinje. Givetvis borde inte de elever, som avsågo att avlägga en dylik examen, bibringas någon yrkeskunskap i jordbruk i egentlig mening och inte heller någon föreningskunskap i detta ords egentliga bemärkelse. Studieplanerna för denna examen skulle i stället, i analogi med vad som sker i fråga om de båda redan befintliga linjerna, läggas så, att vid sidan om de rent allmänbildande ämnena skulle läsas sådana ämnen, vilka skulle utgöra en grund för fortsatta studier i båda här berörda avseenden.

Vi ha redan framhållit, att kostnaderna för landsbygdens läroverksstudier bli mycket höga och i de flesta fall oöverkomliga för föräldrar och målsmän. Det borde därför undersökas, om studierna kunde göras ekonomiskt mindre betungande för landsbygdsungdomen, exempelvis genom att låta eleverna stanna kvar i hemmet under studietiden. Under de senaste decennierna har som bekant korrespondensundervisningen i vårt land gjort betydande framsteg. Banbrytare har här varit Hermods korrespondensinstitut i Malmö. Detta institut har genom korrespondensundervisning fört fram ett betydande antal elever såväl till real- som till studentexamen. Korrespondensundervisningen medför många fördelar: dels bli kostnaderna mindre, dels kunna föräldrarna behålla barnen i hemmen, vilket ur psykisk synpunkt är synnerligen värdefullt, då det gäller barn i övergångsåren, och dels fostrar denna undervisningsform eleverna till skötsamhet och arbetsamhet.

Under de båda senaste åren har denna undervisningsform ytterligare kompletterats genom inrättande av de s. k. Robertsforsskolorna — namnet har uppkommit efter den ort, där den första skolan inrättades. Denna skolform innebär, att ett antal elever från samma ort, som läsa på en realskolekurs från ett korrespondensinstitut, varje dag samlas i en lokal på orten och där studera sina undervisningsbrev under ledning av en studieledare, som icke är någon lärare i egentlig mening utan endast har till uppgift att hjälpa eleverna till rätta med studierna. Vid de skolor, som upprättats av Hermods korrespondensinstitut, få eleverna helt ägna sig åt studierna, medan vid de skolor, som upprättats av N.K.I.-skolan, eleverna ägna sig åt förvärvsarbete på dagen och studera på kvällarna.

Korrespondensundervisningen öppnar en välkommen möjlighet för studiebegåvade ungdomar på landsbygden att avlägga real- eller studentexamen.

Dess värde har genom erfarenheten verifierats, den utgör intet surrogat för muntlig undervisning utan är i vissa avseenden denna överlägsen, framförallt när det gäller att fostra eleverna till karaktärsfasta, dugliga och arbetsamma medborgare.

I detta sammanhang må det framhållas, att det skulle vara värdefullt, icke minst för eleverna själva, om korrespondensinstitutet erhöle rätt att själva anställa examina. Att avlägga examen som privatist, vilket hittills alla korrespondenselever måst göra, innebär ju vissa svårigheter på grund därav, att eleverna komma att examineras av lärare, som icke haft tillfälle att bilda sig någon uppfattning om deras kunskapsmått eller deras sätt att muntligt redogöra för framställda frågor. Beroende på elevernas personliga läggning kunna de lyckas mer eller mindre väl i en muntlig examen, alldeles oberoende av deras kunskaper eller intelligens. Examina vid korrespondensinstitutet borde tillgå på det sättet, att institutet utser examinatore och skolöverstyrelsen eller Kungl. Maj:t censorer.

Kostnaderna för att avlägga exempelvis realexamen genom korrespondensundervisning bli givetvis mycket mindre för landsbygdsungdomar än genom att besöka statliga eller kommunala läroverk. En ytterligare utveckling av korrespondensundervisningen skulle därför i hög grad bidra till att lösa frågan om att bereda landsbygdens studiebegåvade ungdomar tillfälle till högre studier.

Även om korrespondensundervisningen blir billigare än andra undervisningsmetoder, innebär den dock för obemedlade elever rätt dryga kostnader. Enligt vår mening skulle det vara motiverat, om staten här ville träda emellan genom att bevilja stipendier åt sådana elever, vilkas lämplighet för studier vitsordats. Detta kunde ske såväl genom betygen från folkskolan som genom intyg av lämpliga och trovärdiga personer på orten, som haft tillfälle att bilda sig en uppfattning om vederbörandes möjligheter på studiebanan.

Dylika stipendier böra icke tilldelas vederbörande korrespondensinstitut utan de elever, som vilja begagna sig av deras undervisning. I fråga om formerna för stipendietilldelningen torde denna kunna ordnas på samma sätt, som nu sker beträffande arvsfondens stipendiater. Denna ger nämligen stipendier åt obemedlade ungdomar för studier vid korrespondensinstitut. En elev, som vill göra ansökning om stipendium, får börja kursen vid korrespondensinstitutet på egen bekostnad och tills vidare betala en mindre avgift per månad, exempelvis 10 kronor. När han hunnit så långt i sina studier, att institutet anser sig kunna yttra sig om hans möjligheter att avlägga examen, inlämnar han ansökan till den myndighet, som har att bevilja stipendier. Så snart elevens ansökning beviljats, upphör hans egna inbetalningar. Stipendiet utbetalas sedan icke, förrän eleven avlagt examen. Skulle det visa sig, att han, trots institutets gynnsamma uttalande om hans studiemöjligheter, icke förmår avlägga examen, utkräves icke kursavgiften. Institutet ikläder sig således den ekonomiska risken av att omdömet om eleven är felaktigt. Härigenom för-

hindras att staten får betala studiekostnaderna för elever, som icke visa sig lämpliga. Om eleven däremot genom sjukdom eller av annan giltig orsak måste avbryta sin kurs, ersätter staten institutet för den undervisning han erhållit.

I fråga om kostnaderna för att avlägga realexamen per korrespondens må nämnas, att Hermods korrespondensinstitut uppskattar denna för en elev i sina »Robertsforsskolor» till omkring 2,000 kronor. I denna summa ingå kostnaderna för skolvistelsen samt kostnaderna för en preparandkurs, som anordnas i Malmö före examens avläggande. Kostnaderna äro avpassade efter en lästid på fem terminer. För en elev, som helt bedriver studierna i hemmet, bli kostnaderna givetvis lägre.

Stipendiernas storlek torde följaktligen kunna maximeras till 2,000 kronor för obemedlade elever. För mindre bemedlade torde deras storlek kunna minskas.

För närvarande arbetar som bekant en stor utredning på skolväsendets område. Innan denna hinner slutföra sitt arbete och resultatet av detsamma kan underställas riksdagens prövning, torde en relativt lång tid komma att förflyta. Då de av oss här framförda spörsmålen äro av synnerlig vikt för landsbygden och helst böra lösas snarast möjligt, anse vi det lämpligt, att de bli föremål för en skyndsam utredning. Denna torde mycket väl kunna verkställas av den stora skolutredningen, om så anses lämpligt, men måste då brytas ut ur dess arbete i övrigt eller också utföras på annat sätt.

För att pröva lämpligheten av en statlig stipendieverksamhet i större omfattning skulle vi vilja föreslå, att riksdagen försöksvis för nästkommande budgetår beviljar ett anslag på 100,000 kronor att utdelas som stipendier enligt ovan angivna riktlinjer åt behövande elever.

Med stöd av vad som ovan anförts få vi därför hemställa,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte begära skyndsam utredning om möjligheten av att införa praktisk realexamen med jordbrukslinje,

att riksdagen för nästkommande budgetår måtte anslå 100,000 kronor till stipendier för korrespondensstudier åt obemedlade eller mindre bemedlade studiebegåvade ungdomar samt

att såväl vid utredningen som vid utdelningen av stipendier de här ovan anförda synpunkterna måtte beaktas.

Stockholm den 22 januari 1943.

Hj. R. Nilson
i Spånstad.

Anders Pettersson
i Dahl.

Arvid Jonsson.

Aron Gustafsson
i Lekåsa.

Sven Andersson
i Vigelsbo.

Osc. Werner.

G. Hedlund
i Rådom.

C. O. Carlsson.

Jones Erik Andersson
i Ovanmyra.